

dr hab. Anna Liszewska, prof. AM
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi
Wydział Wykonawstwa Instrumentalnego
Instytut Muzyki Kameralnej

Łódź, dnia 24 lutego 2025 r.

**RECENZJA W POSTĘPOWANIU DOKTORSKIM
w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki
w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne
mgr Yifan Cai**

Zleceniodawca recenzji:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie w związku z wszczęciem postępowania przez Radę Dyscypliny Artystycznej UMFC w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej – sztuki muzyczne mgr Yifan Cai prowadzonego na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U.z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Do zlecenia dołączono:

- pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC w Warszawie prof. dr hab. Roberta Cieśli z dnia 22 listopada 2024 r.
- dzieło artystyczne w formie nagrania CD
- opis dzieła artystycznego
- oświadczenie promotora dr hab. Joanny Maklakiewicz, prof. UMFC z dnia 27 czerwca 2024
- oświadczenie autorki pracy mgr Yifan Cai z dnia 27 czerwca 2024 r.

Recenzję sporządzono na podstawie umowy o dzieło zawartej w dniu 9 stycznia 2025 r.

Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Yifan Cai zatytułowana „*Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych na przykładzie Dichterliebe op.48 Roberta Schumanna i chińskich pieśni artystycznych*” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku CD oraz opisu tego dzieła.

Wybór tematu pracy – zgodnie z informacjami zawartymi w opisie - wynika z chęci dogłębnego zrozumienia różnic estetycznych i technicznych (w aspekcie kompozytorskim i wykonawczym) pomiędzy pieśniami niemieckimi i chińskimi oraz wyrażenia poprzez wspólną interpretację pianisty i śpiewaka, uniwersalnych i głębokich emocji wybranej liryki wokalne o tematyce miłosnej.

Dzieło artystyczne:

Nagrania dzieła artystycznego dokonano w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego oraz w Sali Koncertowej w dniach : 02.08.2023 r. (pieśni chińskie), 09.11.2023 r. (pieśni niemieckie). Realizatorem dźwięku był Marcin Studniarz. W nagraniu uczestniczyli : pianistka (doktorantka) – Yifan Cai oraz śpiewacy – Chen Xiaohe (sopran), Yao Li (sopran), Lin

Zhiwei (baryton). Dla potrzeb opisu dzieła to samo nagranie zostało załączone w dwóch wersjach na osobnych płytach CD :

CD 1 – utwory w kolejności zgodnej z opisem treści pracy doktorskiej

CD 2 – utwory w kolejności zgodnej z numeracją chińskich pieśni artystycznych oraz cyklu niemieckich pieśni.

Dzieło artystyczne obejmuje łącznie 25 pieśni, w tym 9 pieśni chińskich i 16 pieśni niemieckich stanowiących całość cyklu Roberta Schumanna *Dichterliebe* op.48 i trwa 51'54 min.

Na potrzeby opracowania tematu pracy doktorskiej prezentacja pieśni w ramach dzieła artystycznego na nośniku CD1 została podzielona na trzy części:

Część I Początek miłości

Robert Schumann:

1. Im wunderschönen Monat Mai
2. Aus meinen Tränen spriessen
3. Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne
4. Wenn ich in deine Augen seh'
5. Ich will meine Seele tauchen
6. Im Rhein, im heiligen Strome

Zhao Yuanren - Jiao Wo Ru He Bu Xiang Ta

Li Weining - Ou Ran

Huang Zi - Cai Lian Yao

Ding Shande - Ai Ren Song Wo Xiang Ri Kui

Część II Zmiany w miłości

Robert Schumann:

7. Ich grolle nicht
8. Und wüssten's die Blumen
9. Das is ein Flöten und Geigen
10. Hör' ich das Liedchen klingen
11. Ein Jüngling liebt ein Mädchen
12. Am leuchtenden Sommermorgen
13. Ich hab.' im Traum geweinet
14. Allnächtlich im Traume

Huang Zi – Chun Si Qu

Chen Tianche – Shan Zhong

Część III Koniec miłości

Robert Schumann:

15. Aus alten Märchen
16. Die alten, bösen Lieder

Zhang Rui – Ge

Zhang Rui – Dao Shi Qu De Ai

Zhou Wenzhong – Chai tou Feng

Dzieło artystyczne prezentowane na nośniku CD 2 jako porównanie formy cyklu pieśni niemieckich do wybranych form pieśni artystycznych różnych kompozytorów chińskich charakteryzuje się dbałością o konsekwentne przeprowadzenie narracji w obu przypadkach opartej o dramaturgię tekstu słownego i muzycznego. Pełne wyrazu wspólne (śpiewak i pianistka) frazowanie i interpretacja pieśni Roberta Schumanna są wynikiem wnikliwej analizy konstrukcji napięć harmoniczných i zmian agogicznych genialnie skomponowanych z poezją Henryka Heinego w całość cyklu. Na uwagę zasługuje nienaganna współpraca kameralna wykonawców szczególnie słyszalna w dopasowaniu barwy i siły brzmienia tak by fortepian tworzył z głosem nierozzerwalny,

wspólny przekaz muzyczny – adekwatny do zamysłu kompozytora w stosunku do wybranej przez niego poezji. Wspólną interpretację cechuje wrażliwość w subtelnych cieniowaniu nastrojów i zróżnicowanie poszczególnych elementów cyklu pod względem dynamiki i artykulacji, w zgodzie z zapisem kompozytora a jednocześnie z koniecznością budowania mikronapięć dynamicznych uwypuklających przekaz emocjonalny głębi i złożoności poetyckiego tekstu słownego. Wykonawcy znakomicie uchwycili tę współzależność głosu i fortepianu oraz szczególną poetyckość romantycznej liryki wokalne Roberta Schumanna.

Interpretacja prezentowanych w dziele artystycznym pieśni chińskich jest oparta na dogłębnej analizie samego tekstu słowno – muzycznego jak również inspiracji i okoliczności powstania zarówno wierszy jak i ich opracowania muzycznego w postaci pieśni artystycznych. Wykonanie ich cechuje dbałość o sugestywność przekazu emocjonalnego i przybliżenie odbiorcy elementów charakterystycznych dla sposobu konstruowania formy i wyrażania ekspresji w twórczości kompozytorów chińskich XX w. Na uwagę zasługuje bardzo świadoma i dobra współpraca kameralna wykonawców uwypuklająca szczególną relację zachodzącą między poezją a muzyką.

Zestawienie pieśni niemieckich i chińskich o tematyce miłosnej bardzo dobrze ilustruje zarówno ich wspólne tematyczne odniesienie do problematyki przekazu i stanów emocjonalnych towarzyszących indywidualnemu odczuciu (zarówno twórcy jak i wykonawców) jak również uwypukla różnice wynikające z innego traktowania narzędzi kompozytorskich służących do wyrażenia ekspresji muzycznej przez ich twórców, a przez to staje się ciekawym materiałem artystycznym i badawczym dla wykonawców.

Część opisowa:

Opis dzieła artystycznego jest bardzo obszerny, składa się z streszczenia, listy przykładów nutowych, wykazu tabel, sześciu rozdziałów, podsumowania, podziękowań, bibliografii oraz źródeł przykładów nutowych i publikacji. Założenia oraz analizy związane z realizacją dzieła artystycznego zostały szeroko i wyczerpująco omówione w rozdziałach opisu:

1. Geneza i rozwój pieśni
2. Sylwetki kompozytorów i poetów
3. Analiza porównawcza dzieła: *Początek miłości*
4. Analiza porównawcza części *Zmiany w miłości*
5. Analiza porównawcza części *Koniec miłości*
6. Studium porównawcze niemieckich i chińskich pieśni artystycznych.

W pierwszych pięciu rozdziałach autorka wprowadza w problematykę tematu definiując podstawowe pojęcia związane z formą pieśni i jej historią, przedstawiając sylwetki kompozytorów i poetów oraz zestawiając ze sobą i analizując w odniesieniu do tematyki miłości poszczególne pieśni cyklu *Dichterliebe* op.48 Roberta Schumanna i wybrane do tego celu pieśni z artystycznej twórczości kompozytorów chińskich XX wieku. Najobszerniejszy pod względem wykazania podobieństw i różnic zarówno między warstwą liryczną a strukturą muzyczną jak i technikami kompozytorskimi oraz materiałem muzycznym w partii fortepianu i działaniami wykonawczymi w interpretacji pieśni stanowiących dzieło artystyczne, jest rozdział szósty. Autorka przeprowadza w nim skrupulatne porównanie wszystkich elementów wpływających na interpretację prezentowanych kompozycji charakteryzując je, wykazując podobieństwa i różnice oraz omawiając pod kątem kulturowych, estetycznych i stylistycznych walorów. Podsumowanie konkluduje całość rozważań nad problematyką tematu pracy.

W poszczególnych częściach opisu dzieła zawarte są niezbędne dla wykonawców informacje dotyczące wykorzystanych środków stylistycznych zarówno w tekście słownym jak i muzycznym prezentowanych pieśni a także omówiony jest kontekst ich powstania. Szczegółowa analiza formalna warstwy muzycznej jak i znaczenia metafor poetyckich dokonana przez autorkę znajduje odzwierciedlenie w jej dziele artystycznym. Wszystkie szczegóły zapisu utworów również zostały wykazane w opisie dzieła jako wskazówki interpretacyjne skrupulatnie i często dosłownie zrealizowane w wykonaniu.

Teksty prezentowanych pieśni zostały przytoczone w opisie dzieła w oryginalnej wersji językowej

oraz w tłumaczeniu na język polski i angielski. Jako tłumaczenie wierszy Henryka Heinego z cyklu Roberta Schumanna *Dichterliebe* op.48 użyto tekstu polskiego przekładu Alaksandra Kraushara nie argumentując jednak tego wyboru. Znacznie trafniejszy poetycko i przystępniejszy wokalnie jest przekład polskiego tłumacza i poety Gabriela Karskiego używany w polskim wydaniu nut cyklu (PWM 1956 r.). Nie został wskazany autor przekładu na język angielski, informacja zawiera tylko pozycje wydawniczą Richard Stokes, *The Book of Lieder: The Original Text of Over 1000 Songs*. Faber and Faber Londyn 2005. W przypadku pieśni chińskich nie zostali w ogóle wskazani autorzy przekładów na jęz. polski i angielski (poza pieśnią *Ge*).

W tekście opisu dzieła znajduje się kilka niezręczności językowych wynikających prawdopodobnie z tłumaczenia go na jęz. polski, jednak nie wpływają one na zrozumienie zasadniczych treści, np.: str.76 „Melodia partii fortepianu i głosu jest identyczna i powtarzana w formie rund.“, str.114 „... tempo wokalu oznaczono jako *ritardando*...“ . W kilku odnośnikach wyjaśniających użyte przykłady muzyczne cyklu Roberta Schumanna w tonacji barytonowej brak poprawnej informacji o tonacji oryginalnej (tenorowej) np.: str. 61 przypis nr 51, str.113 przypis nr 76, str.151 przypis nr 91. Sporadycznie występują błędy literowe np.: str.162 *andante espresso* zamiast *andante espressivo*.

Walorem całości pracy przedstawionej do oceny przez doktorantkę jest ciekawe porównanie tematu miłości podejmowanego przez kompozytorów w liryce wokalne w ujęciu kontekstu kulturowego sztuki będącej połączeniem poezji i muzyki. Wybrane do analizy i porównania przykłady w wyraźny sposób określają charakterystykę zagadnienia:

- niemiecka liryka wokalna epoki romantyzmu najtrafniej oddaje różne oblicza i nastroje emocjonalne związane z uczuciem miłości jednocześnie stanowiąc przykład idealnego zespolenia słowa z dźwiękiem w uniwersalny przekaz w formie cyklicznej pozwalającej na budowanie nastroju i dramaturgii, pogłębiających i wspierających ekspresję wyrazu;
- chińskie pieśni artystyczne są przykładem twórczości muzycznej bezpośrednio, także poprzez fonetykę, inspirowanej poezją miłosną, jej rymem metrycznym czy melodyjnością kształtującą dźwięk, powodującym wyjątkową, oryginalną i ścisłą integrację z warstwą muzyczną, która poprzez piękno i subtelność malarstwa dźwiękowego przekazuje wyraz emocjonalny.

Doktorantka w swej dociekliwości badawczej i artystycznej jest bardzo rzetelna, w opisie dzieła właściwie argumentuje zasadnicze tezy, posługuje się przykładami muzycznymi i korzysta z bogatej bibliografii, formułuje własne wnioski, które znajdują odzwierciedlenie w jej interpretacji w dziele artystycznym ukazując poetyckie i muzyczne walory prezentowanej twórczości w doskonałej współpracy ze śpiewakami.

Konkluzja:

Przedstawione do oceny dzieło artystyczne oraz jego opis stanowią integralną całość bardzo ciekawego materiału zarówno w aspekcie wykonawczym jak i teoretycznym.

Stwierdzam, że praca doktorska mgr Yifan Cai poprzez swój twórczy i badawczy charakter stanowi ciekawe kompendium wiedzy na temat podobieństw i różnic między pieśniami niemieckimi na przykładzie cyklu *Dichterliebe* op.48 Roberta Schumanna a artystycznymi pieśniami chińskich kompozytorów XX w., zarówno w wykazanej poprzez analizę idei twórczej jak i w realizacji poprzez wykonanie, w rezultacie wnosząc znaczący wkład w dyscyplinę artystyczną *sztuki muzyczne*.

Doktorantka wykazała się wiedzą teoretyczną i umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, rozwiązała założenia zagadnienia artystycznego i spełniła wymagania art.187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.Dz.U. Z 2023 r.poz. 742 z późn.zm.).

Pracę mgr Yifan Cai przyjmuję i rekomenduję do publicznej obrony.

etiszewsko

